

Color i volum

1. Dades de l'assignatura

Codi: 200636.
Crèdits ECTS: 6.
Matèria: Mitjans d'expressió.
Curs i període: 1r curs, 1r semestre.
Horari d'atenció als estudiants: Dimarts de 14.15 a 15.15h.

2. Equip docent

Professor: Enric Mas.
Email: emas@eina.edu
Llengua: català/castellà.

3.- Prerequisits

Aquesta assignatura no té cap requisit previ, es pot cursar sense haver estudiat mai abans color i volum.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

El curs es planteja com una introducció a l'estudi del color i el volum, dins del conjunt d'assignatures inicials i comunes vinculades als mitjans d'expressió, que tenen com objectiu general capacitar l'alumne per a la percepció, l'anàlisi i la composició plàstica en dos i tres dimensions. Es divideix en dos blocs interrelacionats i alternatius que tenen un caràcter teòric i pràctic.

Color:

Mitjançant les diverses pràctiques i amb el suport de les lectures pertinents s'estudia com el color pot ser analitzat a partir de sistemes teòrics que expliquen la relació entre matís, valor tonal i intensitat cromàtica. Els estudiants investiguen el color dins dels contextos de la llum, la textura, la forma i l'espai.

Volum:

L'ús de materials diversos, processos de transformació i sistemes constructius elementals, acompanyats de debats, sessions explicatives, lectures i visites, han de servir a la iniciació al llenguatge bàsic de les relacions entre forma i espai, a l'estímul de la percepció tridimensional i al foment de criteris estètics i posicionaments crítics al voltant de la creació en tres dimensions.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència

CE3 Sintetitzar aquells coneixements i habilitats d'expressió plàstica, de tècniques de representació i de materials i tecnologies productives que permetin plantejar i desenvolupar projectes de disseny.

Resultats d'aprenentatge

CE3.5. Utilitzar el llenguatge dels materials, la seva significació i les seves propietats expressives.

CE3.6. Aplicar el color d'acord als sistemes teòrics que expliquen la relació entre el matís, el valor tonal i la intensitat cromàtica.

CE3.7. Demostrar criteris raonats en l'elecció de formats, mesures i proporcions.

Competència

CE4 Utilitzar les tècniques bàsiques d'expressió plàstica (dibuix, color i volum) per a representar i crear formes en dues o tres dimensions.

Resultats d'aprenentatge

CE4.4. Representar, d'acord amb les convencions de dibuix, color i volum, espais, objectes i persones observades del natural.

CE4.5. Crear composicions de poca complexitat en dues i tres dimensions demostrant intenció expressiva, habilitat compositiva i capacitat per a la resolució formal.

Competència

CE 22 Dominar els llenguatges plàstics per adequar les intencions comunicatives i expressives a l'ús dels mitjans i tècniques artístiques.

Resultats d'aprenentatge

CE22.2. Distingir els potencials comunicatius i expressius dels diferents codis artístics i les seves formes d'articulació per a assolir resultats que corresponguin a intencions preestablertes.

Competència

CT10 Motivació per la qualitat, tant en els plantejaments conceptuals i argumentals, com en la resolució formal i en els detalls de l'acabat final d'un projecte de disseny.

CT15 Valorar i preservar el patrimoni cultural, artístic i paisatgístic.

CT19 Demostrar una disposició afectiva positiva envers els valors estètics i les qualitats formals de l'entorn material i visual.

6.- Continguts de l'assignatura

Bloc I

COLOR

I. El valor tonal

En l'estudi dels valors tonals es posarà l'èmfasi en les relacions entre el blanc i negre en el context de llum i d'escala cromàtica – el blanc com a saturació de llum i el negre com a absència d'aquesta. Analitzarem el blanc i negre com a extrems polars de l'escala de grisos, el registre visual dels valors tonals. S'analitzarà el rol del "gris-

mitjà” com a únic punt estàtic de l'esfera del color. A partir de la polèmica sobre si cal considerar o no el blanc i el negre en tant que colors, introduïrem la idea de “color acromàtic” i la relativitat en la percepció dels colors.

2. El valor tonal i el color

Tot color té un valor tonal que es correspon al seu mateix valor en l'escala de grisos. Estudiarem com els colors purs varien de to i per tant s'aclareixen i/o enfosqueixen. Amb el suport d'imatges veurem com el to del color pot organitzar-se en l'esfera cromàtica i en la carta de valors segons Itten. Els exercicis s'orientaran a la identificació de valors tonals equivalents en color. A partir de l'estudi dels efectes de la il·luminació en la percepció visual del valor tonal i el cromàtic, l'estudiant haurà de trobar la manera de produir efectes òptics de vibració entre colors de valors equivalents.

3. El cromatisme

Comparar els colors en funció de la seva classificació en colors primaris, secundaris i terciaris. Els colors primaris de la roda cromàtica clàssica (les mescles sostractives), utilitzats a l'impremta es contrastaran amb aquells que utilitzen sistemes de fonts lluminoses com ara el vídeo i la televisió (les mescles additives). Amb el suport de lectures i imatges s'estudiarà la història del desenvolupament de la roda i l'esfera cromàtiques fent esment de les teories de Newton, Goethe, Runge, Itten, Klee, Kandinsky i Albers. Els estudiants es centraran en el anàlisi dels canvis de matís en l'espectre.

4. La intensitat cromàtica

Amb el suport de lectures i imatges s'estudiaran les relacions d'intensitat cromàtica. La roda cromàtica servirà per mostrar la importància dels colors complementaris la suma de les llums i els pigments del quals representen la suma de tot els colors. Els alumnes estudiaran diferents procediments per reduir l'efecte cromàtic del color sense canviar-ne el to cromàtic ni el valor tonal.

5. Color i forma

Els estudiants investigaran el valor tonal i el color en relació a la composició del espai i la forma. S'utilitzaran tècniques del collage per experimentar amb conceptes visuals com el espai positiu / negatiu, la relació figura / fons, i el pla dintre del espai.

6. Color i llum

En el món material els colors percebuts són el resultat de la resposta de la retina humana a la reflexió d'ones de llum, les freqüències de la vibració d'aquestes ones es corresponen amb els colors de l'espectre. Així com les mescles additives de color es fan superposant llums diferents, les mescles sostractives tenen lloc quan les ones de llum són reflectides o absorbides per la superfície del material.

7. Color i textura

Les textures dels diferents materials quotidians condicionen la percepció i per tant la utilització dels colors tant o més que les tres dimensions pròpiament cromàtiques abans esmentades (matís, valor i intensitat). A través del collage i d'algunes tècniques rudimentàries d'estampació s'estudiaran i posaran en valor aquests efectes òptics dels materials.

Bloc II **VOLUM**

8. Percepció i manipulació del volum.

Percepció i presa de consciència de les característiques volumètriques i físiques dels elements que ens envolten, a través de l'experimentació amb diverses tècniques i materials.

9. Anàlisi formal dels elements volumètrics.

El ple i el buit. Pes i densitat. El joc positiu/negatiu. La línia, el pla i la massa. L'estructura i l'equilibri. Forma i textura.

9. Les formes tridimensionals i la seva interpretació.

Representació/estilització/abstracció. L'objecte significatiu. Lectures i anàlisi crític.

10. Les relacions entre les formes i el seu entorn.

Escala i dimensió. Projecte, realitat e irrealitat.

11. El punt de vista de l'espectador

Ubicacions i distribució. Ús, posicionament i recorregut.

7.- Metodologia docent i activitats formatives

Activitats formatives	Ects	Metodologia ensenyament-aprenentatge	Competències
Classes Teòriques	15%	Classes magistrals, comentari d'obres rellevants i debat en gran grup	CE3, CE4, CE22, CT10, CT15.
Seminaris	15%	Explicació dels procediments característics de diferents tècniques artístiques.	CE4, CE22
Realització de treballs	50%	Treball autònom desenvolupament de les diferents tècniques expressives presentades a les classes teòriques.	CE3, CE4, CE22, CT10, CT15 CT19
Taller	15%	Realització a l'aula d'exercicis dirigits d'aplicació de les tècniques de dibuix, color i volum, i tutories de seguiment de la realització de treballs personals.	CE3, CE4, CE22, CT10, CT15, CT19.
Avaluació	5%	Presentacions dels treballs amb avaluacions individuals, grupals, auto-avaluacions i avaluacions creuades.	CE3, CE4, CE22, CT10, CT15, CT19.

Activitats formatives

- Classes magistrals en gran grup, amb els marcs teòrics i comentaris d'obres d'art rellevants per als continguts de l'assignatura.
- Lectures i visites comentades.
- Explicació dels procediments característics de les diferents tècniques i materials.

- Desenvolupament de projectes, personals i grupals, en relació als continguts de les sessions teòriques i treball en el aula/taller amb seguiment periòdic.
- Presentacions periòdiques dels treballs.
- Realització d'un dossier amb imatges de la totalitat dels treballs de curs.

Tipus d'activitat	Activitat	Hores	Resultats d'aprenentatge
Dirigides	Introducció a la teoria del color	2	CE3.6, CT15
	Introducció al matís	1.5	CE3.6, CT15
	Introducció al valor tonal	1.5	CE3.6, CT15
	Introducció a la intensitat	1.5	CE3.6, CT15
	Introducció a les relacions cromàtiques	1	CE3.6, CT15
	Introducció al volum	2	CE22.2
	Introducció a les tècniques i els materials	2	CE22.2
	Introducció a l'anàlisi formal dels elements volumètrics	1.5	CE22.2
	Introducció al caràcter significatiu de les formes i els objectes	1.5	CE22.2
	Introducció a l'espai	1.5	CE22.2
	Introducció a color i forma	1.5	CE3.6, CT15, CT19
	Introducció a color i llum	1.5	CE3.6, CT15, CT19
	Introducció a color i textura	1.5	CE3.6, CT15, CT19
Supervisades	Escala cromàtica	3	CE3.6
	Escala de grisos	2	CE3.6
	Pintura de valors iguals	2	CE3.6, CE3.5, CE4.5
	Collage de valors tonals	2	CE3.6, CE3.7, CE4.5
	Escala de intensitat cromàtica	2	CE3.6
	Elements lineals en l'espai	2.5	CE3.5, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2
	El pla com a generador de volum	2.5	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
	El relleu i la petjada	2.5	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
	Sistemes additius i sostractius en el treball amb massa	6	CE3.5, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2

Construccions i estructures	4	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
objectes	3	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
Color i textura (collage)	4	CE3.6, CE4.4, CE22.2, CT10, CT19
Color i forma (estampació)	4	CE3.6, CE3.7, CE4.5, CT10
Color i llum i espai (instal·lació)	4	CE3.6, CE4.5, CT10, CT15

Autònomes	Desenvolupament de l'escala cromàtica	4	CE3.6
	Desenvolupament de la composició de colors anàlegs	2	CE3.6, CE3.7, CE4.5
	Desenvolupament de l'escala de grisos	2	CE3.6
	Desenvolupament de la pintura de valors iguals	3	CE3.6, CE3.5, CE4.5
	Desenvolupament del collage de valors tonals	2	CE3.6, CE3.5, CE4.5
	Desenvolupament de l'escala de intensitat cromàtica	2	CE3.6
	Desenvolupament de l'estudi monocromàtic	3	C E3.6, CE4.4
	Desenvolupament de: Color i Textura (collage)	3.5	CE3.6, CE4.4, CE22.2, CT10, CT19
	Desenvolupament de: Color i forma (estampació)	3	CE3.6, CE3.7, CE4.5, CT10
	Desenvolupament de: Color i llum (instal·lació)	5	CE3.6, CE4.5, CT10, CT15
	Desenvolupament d'elements lineals	2	CE3.5, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2
	Desenvolupament de formes volumètriques a partir del pla	2	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
	Desenvolupament dels sistemes additius i sostractius en el treball amb massa	3	CE3.5, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2
	Desenvolupament de construccions i estructures	3	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
	Desenvolupament del treball amb objectes	2	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2

Preparació i desenvolupament de les instal·lacions	4	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2
Visites exposicions	8	CT15, CT19, CE22.2
Lectures	8	CT10, CT19, CE22.2
Recerca	4	CT10, CT19, CE22.2
Realització del dossier	6	CT10, CT19, CE22.2

8.- Avaluació

L'avaluació serà sumativa i formativa, amb treballs pràctics i teòric/pràctics que es recolliran en un portafoli i que suposaran el 70% de la nota.

Les visites, l'assistència a les classes, així com el lliurament puntual dels treballs, seran obligatoris.

L'actitud participativa, el treball en (i pel) grup, la iniciativa i les aportacions espontànies, i les presentacions individuals i col·lectives contribuiran a l'avaluació i comptaran un 30% de la qualificació.

En cas d'absència s'haurà de lliurar el certificat corresponent i pactar el lliurament dels treballs pendents amb els professors en cada cas.

La no presentació total o parcial dels treballs així com l'absència reiterada i injustificada a les sessions presencials, conduiran a la qualificació de "no presentat".

Activitats d'avaluació	Hores	Resultats d'aprenentatge
Presentació de treballs 1 (Autoavaluació)	2	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2
Presentació de treballs 2 (Avaluació en grup)	2	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2
Presentació de treballs 3 (Avaluació entre pars)	2	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2
Presentació de treballs 4 (Avaluació individual)	2	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2

9- Bibliografia i enllaços web

- Pawlik, Johannes. *La Teoría del Color*. Barcelona: Paidós, 1996
- Arnheim, Rudolf. *Arte y percepción visual*. Madrid: Alianza Forma, 1998
- Arnheim, Rudolf. *Arte y percepción visual*. Barcelona: Paidós, 1986
- Klee, Paul 1961. *Notebooks Volume 1: The Thinking Eye*. London: Lord Humphries Publishers Limited, 1961
- Klee, Paul 1961. *Notebooks Volume 1: The Nature of Nature*. London: Lord Humphries Publishers Limited, 1973
- Gage, John. *Color y Cultura*. Madrid: Siruela, 1993

Gage, John. *Color and Meaning*. London: Thames and Hudson, 1999
 Albers, Josef. *La interacció del color*. Madrid: Alianza Forma, 1998
 Itten, Johannes. *The Elements of Color*. New York: Van Nostrand Reinhold, 1970
 Krauss, Rosalind. *Pasajes de la escultura moderna*. Madrid: Akal, 2002
 Maderuelo, Javier. *El espacio raptado*. Madrid: Mondadori, 1990
 Marchan-Fiz, Simon. *Del arte objetual al arte del concepto*. Madrid: Akal, 1994
 Read, Herbert. *La escultura moderna*. Barcelona: Destino. 1994

10.- Programació de l'assignatura

Activitats d'aprenentatge

Data/es	Activitat	Lloc	Material	Resultats d'aprenentatge
Setmana 1	Introducció general -organització del curs -llista de materials	Taller d'escultura	fang	CE3.5, CT15
Setmana 2	-introducció al volum	Taller d'escultura	fang	CE3.5, CT15
Setmana 3	-introducció a la teoria del color -escala de grisos -el pla i la línia en el espai	Taller d'escultura	gouache filferro paper	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CT15
Setmana 4	-escala cromàtica -el pla i la línia en el espai	Taller d'escultura	gouache filferro paper	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CT10, CT15, CT19
Setmana 5	-estudi mono cromàtic -el relleu: empremtes i motlles	Taller d'escultura	gouache fang guix	CE3.5, CE3.6, CE4.5, CT10, CT15, CT19
Setmana 6	-estudi mono cromàtic -el relleu: empremtes i motlles	Taller d'escultura	gouache fang guix	CE3.5, CE3.6, CE4.5, CT10, CT15, CT19
Setmana 7	-escala de intensitat cromàtica -talla i modelat	Taller d'escultura	gouache alabastre fang	CE3.5, CE3.6, CE4.5, CT10, CT15, CT19
Setmana 8	-talla i modelat	Taller d'escultura	alabastre fang	CE3.5, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19

Setmana 9	-pintura de valors iguals -collage de valor tonal	Taller d'escultura	gouache	CE3.6, CE4.5, CT10, CT15, CT19
Setmana 10	-pintura de valors iguals -collage de valor tonal	Taller d'escultura	gouache	CE3.6, CE4.5, CT10, CT15, CT19
Setmana 11	-taller de color i forma	Taller d'escultura	gouache	CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 12	-taller de color i forma -construcció	Taller d'escultura	gouache poliestirè	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 13	-construcció	Taller d'escultura	gouache poliestirè adhesius	CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 14	-construcció -taller de color i textura	Taller d'escultura	gouache poliestirè materials diversos adhesius	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 15	-construcció -taller de color i textura	Taller d'escultura	gouache poliestirè materials diversos adhesius	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 16	-objectes -taller de color i textura -taller de llum, color i espai	Taller d'escultura	objectes adhesius gouache	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 17	-objectes -taller de llum, color i espai	Taller d'escultura	objectes adhesius gouache material divers	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 18	-taller de llum, color i espai -recuperacions	Taller d'escultura	material divers	CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 19	-recuperacions -presentació de Dossiers	Taller d'escultura		CE3.5, CE3.7, CE4.5, CE22.2

Lliuraments

Data/es	Lliurament	Lloc	Material	Resultats d'aprenentatge
Setmana 6	1 ^a entrega: Escala de grisos Escala cromàtica Treball de línia Treball del pla	Taller d'escultura		CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 10	2 ^a entrega Relleu, empremtes i motlle Estudi monocromàtic Escala d'intensitat Modelat Talla	Taller d'escultura		CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 15	3 ^a entrega Estudi de valors iguals Collage de valors Estudi de colors anàlegs Construcció	Taller d'escultura		CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 18	4 ^a entrega Collage de textures Transformació d'objectes Instal·lació	Taller d'escultura		CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19
Setmana 19	Dossier individual	Taller d'escultura		CE3.5, CE3.6, CE3.7, CE4.4, CE4.5, CE22.2, CT10, CT15, CT19

Guia docent
Grau de Disseny

